

۵۳۲۸
۲۰۰۳

هجوم

نوشته‌ی: ای. جی. ایر

ترجمه‌ی: ابوالفضل رجبی

۱۳۹۵، تیر

www.ketab.ir

هیوم
ای. جی. ایر
مترجم: ابوالفضل رجبی
ویراستار: محمد دادخواه تهرانی
تراچ جلد: نرگس کشفی
چاپ اول: ۱۳۹۵
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
پ و صحاف: ...
همه حق محفوظ است

مشخصات کتاب شناخت کتابخانه ملی

سرشناسه: آیر، آلفرد جولز، ۱۹۸۹-۱۹۱۰ م. (Ayer, A. J. Alfred Jules)
عنوان و نام پدیدآور: هیوم/نوشته‌ی ای. جی. ایر؛ ترجمه‌ی ابوالفضل رجبی
مشخصات نشر: تهران: نشر فارسی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ز. ۱۵۹ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۱۹۸-۰۰-۱ ریال ۱۵۰۰۰۰
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
یادداشت: عنوان اصلی: Hume: a very short introduction
یادداشت: کتابخانه
موضوع: هیوم، دیوید، ۱۷۷۶-۱۷۱۱ م.
شناسه افزوده: رجبی، ابوالفضل، ۱۳۵۵-، مترجم
رده‌بندی کنگره: B ۱۴۹۸/۱۹۵۹ ۱۳۹۵
رده‌بندی دیویی: ۱۹۲
شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۱۰۰۷۷

فهرست مطالب

.....	سخن است بیم	۵
.....	پیشگفتار	۱
.....	فصل اول: زندگی و شهید	۳
.....	فصل دوم: اهداف و ارزش ها	۲۵
.....	فصل سوم: اجسام و نفس ها	۵۵
.....	فصل چهارم: علت و معلول	۸۳
.....	فصل پنجم: اخلاقیات، سیاست و دین	۱۱۱
.....	منابع برای مطالعه بیشتر	۱۴۳
.....	واژه نامه اصطلاحات و اعلام	۱۴۵
.....	نمایه	۱۵۵

سخن مترجم

انیشیئن را نام می‌برد موریتس شلیک، بنیانگذار حلقه‌ی وین، اذعان می‌کند که حتی بیش از ارنست، مخ، و دار دیوید هیوم است.^۱ تأثیر ماکس، فیلسوف و فیزیکدان اتریشی، بر انیشیئن و نقش مؤثرش در شکل‌گیری نظریه نسبیت بر بسیاری کسان پوشیده نیست، اما به گونه‌ی و به‌زبان تأثیر هیوم چندان مورد توجه و تأمل قرار نگرفته است. مخالفت هیوم با مصداق است که به اصطلاح خودش در قالب «شکاکیت خفیف» نمود یافته بود، جهان‌پس‌از وی را به تمامی دیگرگون ساخت؛ اگرچه این فیلسوف - برخلاف دکارت - به شکاکیت فراطرف، دست‌کم همچون مدخلی برای یقین‌تن‌نداد، اما همچنان در شکاکیت خویش اصرار است. با مقایسه هیوم و افلاطون به صدق این دعوی پی می‌بریم؛ هر دو فیلسوف با نادانسته‌هایمان و نادانیمان توجه می‌دهند. هر دو فیلسوف قطعیت باورهایمان را بر غم می‌شکنند. اما در گفتگوهای افلاطون دست‌کم می‌دانیم طرف‌مورد تأییدش نیست. در هر گفتگو، حق یا سقراط است، چه نظریات خودش را بیان کند و نماینده‌ی سقراط

I. Schulmann, Robert; Kox, A. J.; Janssen, Michel and Illy, József (eds.) (1998) *The Collected Paper of Albert Einstein. Vol 8. The Berlin Years: Correspondence, 1914-1918. Part A: 1914-1917*. Princeton University Press. Doc 165.

واقعی و تاریخی باشد و چه بیانگر نظریات افلاطون تلقی شود. اما برای مثال هیوم، گفتگوهای درباره دین طبیعی^۱ را چنان تنظیم کرده است که به سادگی نمی توان دریافت که خود به کدام طرف گرایش دارد. وی خواننده را در انتخاب طریقی که درست می انگارد، آزاد می گذارد. همین حقیقت نشان می دهد که شکاکیت هیوم تا چه اندازه اصیل است.

اصالت تفکر هیوم از وجهی دیگر نیز اهمیت دارد؛ هیوم - از نگاه ایر و سبیل دیگر - بزرگ ترین فیلسوف بریتانیایی است. بر این اساس نباید فیلسوف اخیر را صرفاً نمونه ضمیمه و دنباله لاک و بارکلی یا پیشرو کانت تصور کنیم. هیوم مسلماً مصرف نظر از پیوندی که با فیلسوفان مذکور دارد، مسائل و مباحث نوینی را شرح کرده است؛ رویکرد خاص هیوم نسبت به علیت، مذهب، اخلاقیات، سیاست و سری باور جایگاهی فراتر از فلسفه بریتانیا قرار می دهد و به فیلسوفی اصیل بدل می گردد. فصل های دوم تا پنجم کتاب حاضر، حاصل تلاش ایر است برای اثبات همین اصالت روح است. در فصل نخست نیز، ضمن به دست دادن شرحی دلپذیر درباره ی سرشت و سرگذشت هیوم، مرادفات و تعاملات وی با دیگر متفکران - همچون روسو و موسکوبو و اسحاق دایره المعارف - و فراز و فرودهای حیات فکری اش بیان شده است. همان طور که ایر خاطر نشان می کند، هیوم اندیشمندی چندجانبه است و نویسنده و بهر کسی بزرگ و برجسته نیز محسوب می شود. اما تمرکز این کتاب، بر هیوم است به مثابه فیلسوفی اصیل و اثرگذار. (البته باید اذعان کنیم که نادرستی شکاکیت هیوم درباره ی اصل علیت، نسبیّت احکام اخلاقی و انتقادهای وی از اصل ضرورت دینی و آموزه های دینی و وجود خدا و... بر کسی پوشیده نیست. خود نویسنده نیز - با وجود عظمتی که برای هیوم قائل است - در جای جای اثر حاضر، بر نادرستی برخی از آنها تصریح می کند. از جمله در صفحه ۸۳ چنین می گوید: «هیوم از جهات بسیاری قابل انتقاد

است؛ بخشی از این امر به تأکید اشتباه وی بر پیگیری وریشه‌یابی تصورات و بخشی دیگر به تمایلش برای ساده‌سازی بیش از حد واقعیات باز می‌گردد.»^۱

کتاب حاضر، نه تنها از حیث موضوع، بلکه به واسطه‌ی نویسنده نامدارش - ای. جی. ایر - نیز شایان توجه است؛ ایر که مبلغ و معرف تحصیل‌گرایی منطقی^۱ در بریتانیا محسوب می‌شود، دو منبع و مأخذ فکری برجسته دارد: حلقه‌ی وین و هیوم. بنابراین اگر بخواهیم اندیشه‌های این فیلسوف بزرگ قرن بیستمی را نیز بهتر و بیشتر بشناسیم، فهم تلقی وی از هیوم بسیار کارگشا خواهد بود. *Hume* در سال ۱۹۸۰ و از سوی انتشارات آکسفورد به چاپ رسید و در سال ۲۰۰۱ مجدداً با عنوان *Hume: A Very Short Introduction* انتشار یافت. مضاف بر همه حاضر نیز همین چاپ اخیر است. امید که به کار دوستداران فلسفه و به‌ویژه یویند یوم بیاید.

پیشگفتار

فصل مروری به بدنه‌نامه‌ی مختصر را عمیقاً و امدار اثری در خشان از پروفیسور ارنست سی. موسنر (زنگی دیوید هیوم)^۱ هستم. اما به جز آن، کتاب حاضر، محصول باز نشر سه‌رانی بی‌است [در بزرگداشت] گیلبرت رایل که در مارس ۱۹۷۹ در دانشگاه ترنت انتشار داده شد، دعوت به این سخنرانی‌ها مایه‌ی خرسندی بسیارم را فراهم آورد. رایل گیلبرت رایل استاد خود من در فلسفه بود. مایلیم سپاس خود را به حامیان آن سخنرانی‌ها - یعنی بنیاد مایشی و شرکت ویکتوریا اند گری تراست - تقدیم کنم. هر یک از اعضای گروه فلسفه و بسیاری از همکارانشان در ترنت، به خاطر مهمان‌نوازی گرم، مشتاقانه‌شان سپاسگزارم. در نقل قول از آثار فلسفی هیوم، متون ذیل را به کار رده‌ام که سه اثر نخست، به صورت شومیز در دسترس هستند:

- T: *A Treatise of Human Nature*, edited by L. A. Selby-Bigge; second edition revised by P. H. Nidditch; including Hume's *Appendices and Abstract*. Oxford University Press, 1978.
- E: *Enquiries concerning Human Understanding and concerning the Principles of Morals*, edited by L. A. Selby-Bigge; third edition

1. Ernest C. Mossner, *The Life of David Hume*

revised by P. H. Nidditch. Oxford University Press, 1975.

D: *Dialogues concerning Natural Religion*, edited with an introduction by Norman Kemp Smith, including Hume's *My Own Life* as a supplement. Bobbs-Merrill, 1977.

E: *Essay Moral, Political and Literary*, Vol. II, edited by T. H. Green and T. H. Grose. Longmans, 1875.

انتشارات دانشگاه آکسفورد از من خواست تا ارجاعاتم به این آثار را در اخلاقی متن و در بین الهالین قرار دهم. این آثار، به ترتیب، با حروف T، E، D، G مشخص شده‌اند. اعداد پس از حروف به صفحات کتاب‌ها را جعند. تنها مورد دیگری که چنین ارجاع داده‌ام، به صفحات کتاب موستر مربوط می‌شوند. ارجاعات مربوط به کتاب اخیر را با حرف M مشخص کرده‌ام.

هيوم، به رغم راه آوردن بی ادبی ده‌گوش - از جمله اثر نامدارش تاریخ انگلستان - بیش و پیش از همه فیلسوف است. کتاب حاضر نیز، به استثنای فصل آغازین - که طرح کلی از زندگی هيوم را شامل می‌شود - تماماً به شرح فلسفه او اختصاص یافته است.

ی. ی. ایر
۱۸ آوایل ۱۳۶۹